

- 5/ Які були прозви, що вживалися на місці, або поруч прізвищ?
- 6/ Як пояснював народ поодинокі ймення й прізвища?
- 7/ Яка була офіційна, а яка неофіційна /народна/ назва місцевості?
- 8/ Як називали сусідні села людей із цієї місцевості, а як їх жагріливо прозивали?
- 9/ Як називалися окремі замешкалі частини поселення?
- 10/ Як народ називав довкільні луги, поля, дуги, ліси, полонини, тощо?
- 11/ Які були назви гір, вершків, горбів, могил, скель, тощо?
- 12/ Як називалися річки, поточки, ставки, озера, заливи, тощо?
- 13/ Як народ пояснював собі повстання окремих назев?

-----:~::~:-----

Д-р М.АНДРУСЯК

РЕЦЕНЗЕНТОВІ "ТРИЗУБА"

/З приводу рецензії М.М-ра в часопису "Рід та Знамено", зшиток 3, стор. 48-50 /.

В загальній оцінці моєї книжки про тризуб шановний рецензент признає її науковий характер, але в деяких своїх заввагах робить мені нязгідні закиди.

Коли я в передмові зазначив, що "спеціалістам-історикам вона промощує шлях до дальших студій над тризубом", то не висловив я того, що спеціаліст-історик "зможе обмежитися" моїм коротким оглядом, як це підсуває мені п.М.М-р; тільки, подібно як праці А.Орешнікова, М.Таубе, Б.Ілибакова, В.Січинського й інших, також і мій нарис приносить матеріал для наукової дискусії. Зведення ж вислідів дотеперішних історичних дослідів над тризубом відтяжує дослідника в тому випадку, коли йому недоступна вся література тризуба. Пишу це на основі власного досвіду, тому що навіть, у такій багатій на "Україніка" й "Руссіка" Бібліотеці Наукового Товариства ім.Шевченка у Львові не можна було дістати в 1944 р. таких праць, як гр. І.І. Толстого - "Древнѣйшія русскія монеты вел. княжества Кіевскаго" /Петербурґ 1882/, чи П.М. Сорокіна "О загадочныхъ изображеніяхъ на монетахъ Владиміра св. и его синовей" /Археолог. Извѣстія и Замѣтки" 1894, Ч.10/, А.В.Орешнікова "Новне матеріялы по вопросу о загадочныхъ фигурахъ на древнѣйшихъ русскихъ монетахъ /тамже/, Н.П. Кондакова "Русскіе клады" /СПБ 1896/ чи А.Заллета "Münzen und Medaillen" /Берлін 1898/, хоч деякі з них були в бібліотечному каталозі. Очевидно, праць з ділянки нумізматики з першої половини XIX ст., таких як А.Черікова: "Описание древнихъ русскихъ монетъ /1834/ - s. Chadoir "Aperçu sur les monnaies russes et sur les monnaies étrangères qui ont en Russie depuis les temps les plus reculés jusqu'à nos jours /СПБ. 1837/ й по російськи "Обозрѣніе русскихъ денегъ и иностранныхъ монетъ, убогавшихся въ Россіи съ древнѣйшихъ временъ" /СПБ 1837-9/, П.Рейхель "Die reichelsche Münzsammlung in St. Petersburg" /ЛВ. 1842/ та І.Сахарова "Лѣтопись русской нумизматики, отдѣленіе первое" /Лб. 1842/ в названій бібліотеці не було. Зновуж у словянському відділі університетської бібліотеки в Празі /Clementinum/ "Сборникъ статей, посвященнихъ П.Н.Миллюкову", де міститься розвідка бар. М.А.Таубе, був під ключем так, що автор цих рядків, якому його львівська редакція нарису про тризуб пропала в цензурі разом з малюнками, мав із чорнорика відтворити й текст рисунки. Тимто стрінувся автор з докорами з боку рецензента.

Коли я пишу, що "в антській державі слід шукати джерел української державності, а не в боспорсько-понтійській державі Мітридата", то це не значить, що я відкидаю з історії України історію тих народів, що мешкали в різних частинах сьогочасної української національної території, та про їх культурний вплив при формуванні культури прямих предків українського народу. Тимто в обсяг історії України старинних віків входить й історія Боспорсько-понтійського царства, проте не можна вважати Мітридата за українського володаря й ставити його поруч Богдана Хмельницького, бож він і походженням і культурою був чужий праслав'янам.

Не має слушності п. М. М.-р, коли пише, "що анти в такій же мірі вважаються предками російського", та що "наука не має реальних матеріалів, що до їхньої культури ані що до терену їхнього розповсюдження". Навіть відомий з своїх дослідів над зв'язками Рюриковичів, совєтський історик Рибakov, у своїй статті "Анти и Киевская Русь" не йде так далеко як М. М.-р, щоб уважати антив за предків російського народу, тільки, хоч не покликуються на М. Грушевського вважає, що анти, а не варяги були творцями киево-руської, тобто української, державності. Польський дослідник першопочинів слов'янського державного ладу Освальд Вальцер / *Oswald Walther*, - т. III, Львів 1937 / дошукуються осередку держави ачтського володаря Боза над долиною Дунаєм. Вістки в історичних джерелах говорять за те, що держава антив об'єднувала тільки ті слов'янські племена, що мешкали в причорноморських країнах отже сьогочасні Україну й Болгарію та положені поміж ними Молдавію й Волошину, що поїно в середні віки залюднилися волоськими пастухами з семигородських полонин. Тимто антив можна вважати предками тільки українців і болгарів, а не росіян. Все таки описи Йордана, Проколія, Маврикія, Менандра Протектора й Атагія подають матеріали до пізнання культури антив та їхнього розповсюдження.

Хоча М. Грушевський, подібно як і М. М.-р, відноситься критично до утотожнювання Боза з Бусом у "Слові о полку Ігоревім", проте натяк про готські діви, що співають на березі до синього моря, дзвонять руським золотом та співають про часи Буса, промовляють таки за традицію антсько-готського з'яду, представленого Йорданом в його історії готів.

Плетінковий орнамент у Володимировому тризубі вважаю "припадковим" тому, що тільки припадково так сталося, що цей орнамент знайшовся в знаку Рюриковичів, адже не маємо вісток, що інші князі веліли створити для себе знак по зразкам ірійсько-скандинавського плетінкового чи якого іншого орнаменту. Мушу признатися, що про упрощення плетінкового орнаменту на Україні під візантійським впливом, написав я під впливом історика грецького мистецтва, що своєї скромності та з інших причин поосів мене не покликуються на нього. Тимто я не мистецтвознавець, бер, на себе цей гріх, доки властивий автор цієї думки не зможе прочитати моєї розвідки й рецензії на неї.

Брак симетрії в будові рамен при знаках Ярослав I Ярославича та його синів велів мені вязати їх з скандинавськими постоїпами, але я розчарувався, коли, після видрукування моєї книжки, авісбурський часопис "Лу-Лу" з 4 травня 1947 р. / ч. 9, стор. 14 / подав статтейку про реставраційну працю американського візантолога Томи Вітмора / *Whitmore* / в храмі св. Софії в Царгороді. На поданій там ілюстрації маємо знак на капітелі одної з колон цього храма, що є подібний до знаку Святополка II Ярославича.

Згадуючи про знак на рунічному камені, який подав у своїй праці про германсько-німецькі культурні впливи д-р Р. Смаль-Стоцький, я вважаю його знаком впливів книжкої Руси в Скандинавії, подібно як і образ ярла Рогвельда. Вище признаю слушність твердженню барона Таубе, що в згаданому образі додає тільки зв'язки посвячення між цим ярлом та Рюриковичами. Ясно, що завдяки посвяченню Ярослава Мудрого з скандинавськими володарями йшли туди й культурні впливи.

Чому я подаю багато зразків Володимирового тризуба, виснію я на стор.17; а саме, "я не маю змоги на основі автопсії Володимирових монет ствердити, котрі з них є справжніми відбитками знаків на цих монетах". Ось проф. др. Михайло Міллер /"Рід та Знамено" зш.3, табл.7, рис. 15/ один з цих тризубів відносить Володимирові II Всеволодовичеві Мономахові, чого я з вище наведеної причини не міг зробити. Проте я вважаю за потрібне вклясти свою цеглину до дослідів над тризубом і в такому виді, тому що двічі пропадав мій рукопис приготовлений до друку, за другим разом через те, що я, користаючи з відвідин о.д-ра В.Кушніра, передав йому рукопис свого нарису з проханням надрукувати в Канаді - але така високопоставлена людина не зацікавилася цією справою, а мій лист, в якому я питав о.дра Кушніра, що сталося з моїм рукописом, залишився без відповіді. Рисунок ж образу на руничному камені в Блінге не мав я змоги вдруге відтворити, тимто прийшлося при виданні задовольнитися тільки зразками плетінки.

Проте дивно є, чому для п.М.М-ра "не зовсім зрозумілі" є рис.3, 7 а, 7 б і 8, коли я відсилаю до них при обговорюванні праць М.Таубе та Р.Смаль-Стоцького. Взагалі вияснення не полягає на довжині слів; коротко виясняю все.

Вже після надрукування книжки появилася в пресі замітка нашого мистця Святослава Гординського, що велике і мале знамено УНР, прийняте Центральною Радою в 1918 р., є твором не Юрія Нарбута, тільки Василя Кричевського, що слід справити в тексті моєї книжки.

На загал я вдячний рецензентові за його завваги, хоч, на жаль, не вірю в нове видання моєї книжки. "Тризуб", значчи мале зацікавлення українського вромадянства питанням походження свого національного знамена.

-----:~::~:-----
ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ

Вельмишановний Пане Редакторе!

Я вже не раз, ще до війни, зустрічався з запитам, а то й з критикою, зверненою, помилково, у мою сторону у звязку з появою публікації п.О.Мастернака про походження тризуба. Тому ввічливо прохаю помістити у Вашому журналі "Рід та Знамено" мою прилюдну заяву у тій справі.

З а я в а

Подаю до прилюдного відома, що не маю нічого спільного з публікацією п.Онуфрія Мастернака п.з. "Пояснення тризуба герба Великого князя Київського Володимира Великого" /I вид. Ужгород 1920, II. вид. Львів 1941/ та не погоджуюся з його теорією, яка не має переконливого наукового обґрунтування.

Остаю з глибокою пошаною для Вас, Пане Редакторе.

Проф. Др Ярослав Пастернак.

-----:~::~:-----